

مرداد ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۳۴۷

اصلاح سازوکارهای مجوزدهی به خدمات مشاوره ازدواج و خانواده

دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۸۳۴۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اصلاح سازوکارهای مجوزدهی به خدمات مشاوره ازدواج و خانواده

نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه زنان و خانواده)

تهیه و تدوین: اکرم باجلان

اظهاری نظرکننده: ریحانه رحمانی پور

ناظران علمی: موسی بیات، فهیمه فداکار داورانی

همکار: مریم احمدیان (دفتر مطالعات اقتصادی)

واژه‌های کلیدی:

۱. مجوزدهی

۲. خدمات مشاوره

۳. خانواده

۴. ازدواج

۵. هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار

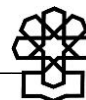

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۵/۱۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. شرایط صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع اصلی
۳-۱	۱-۱. مراجع اصلی در صلاحیت بخشی، مجوزدهی و اعتباربخشی به دفاتر و مراکز روان شناسی و مشاوره
۵-۲	۱-۲. چالش های پیش روی مجوزدهی به خدمات افراد و مراکز روان شناسی و مشاوره
۷	۲. بررسی عملکرد هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار در زمینه تسهیل دریافت مجوزهای خدمات مشاوره ای
۷-۱	۲-۱. تکالیف قانونی دستگاه های اجرایی درباره مجوزدهی
۷-۲	۲-۲. ارزیابی مصوبات هیئت مقررات زدایی و شرایط صدور مجوز در درگاه ملی مجوزها در ارتباط با مشاوره ازدواج و خانواده
۱۳	۳. اصلاحات لازم برای رسیدن به وضعیت مطلوب صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده
۱۴-۱	۳-۱. استانداردسازی شرایط و ضوابط
۱۴-۲	۳-۲. ایجاد شفافیت در معیارها و ضوابط
۱۵-۳	۳-۳. ارائه تعریف دقیق و مشخص از اصطلاحات و چارچوب فعالیت دفاتر و مراکز مشاوره ازدواج و خانواده
۱۵-۴	۳-۴. تعیین چارچوب مشخص و معین برای زیرساخت های ایجاد مراکز مشاوره ازدواج و خانواده
۱۶-۵	۳-۵. تطابق شرایط صدور مجوز در درگاه ملی مجوزها و درگاه های تخصصی مراجع صدور مجوز
۱۸	جمع بندی و پیشنهادها
۱۹	منابع و مأخذ

اصلاح سازوکارهای مجوزدهی به خدمات مشاوره ازدواج و خانواده

چکیده

تصویب سیاست‌های توصیه‌ای و اجباری در استفاده از ظرفیت خدمات مشاوره‌ای در جهت تشکیل و تحکیم نهاد خانواده از ابتدای دهه ۸۰، به مرور سبب افزایش دستگاه‌های مجوزدهنده به فعالیت مشاوران و روان‌شناسان و ازسوی دیگر موجب توسعه کمی و کیفی دفاتر و مراکز مشاوره ازدواج و خانواده مجاز و غیرمجاز شد.

با توجه به اهمیت نهاد خانواده و ارائه خدمات مشاوره‌ای به این نهاد و تکلیف قانونی «هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار» مبنی بر تسهیل فرایندهای صدور مجوزهای کسب‌وکار و براساس بررسی درگاه ملی مجوزها تا انتهای خردادماه ۱۴۰۱، این هیئت مصوباتی را در ارتباط با فرایند مجوزدهی سازمان بهزیستی، وزارت ورزش و جوانان و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره در ارتباط با فعالیت مشاوران و روان‌شناسان تصویب نموده است، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد علی‌رغم تلاش برای تسهیل شرایط، موانع صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده در مقایسه با دستورالعمل‌های قبلی دستگاه‌های اصلی مجوزدهنده هنوز به قوت خود باقی است؛ لذا با توجه به اهمیت فعالیت مشاوران و روان‌شناسان به خصوص در حیطه سلامت روان ازدواج، مسائل خانواده و تربیت فرزندان و در نظر گرفتن این موضوع که مشاوره تنها از سنخ کسب‌وکار نیست و تعهد اخلاقی، تخصص علمی و رویکرد مشاوران و روان‌شناسان در سطحی فراتر از سایر افراد درخواست‌کننده مجوز باید لحاظ شود. زیرا مشاوره غیردقیق، نادرست و ناهمخوان با فرهنگ طی زمان می‌تواند بر سلامت روان و وضعیت خانواده در جامعه تأثیرگذار بوده و از عوامل تغییر فرهنگ و هویت جامعه خواهد بود. بنابراین راهکارهای پیشنهادی برای رفع موانع صدور مجوز در راستای مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار عبارت خواهد بود از:

- شرایط عمومی و تخصصی به اضافه تعهد اخلاقی و رویکرد افراد برای دریافت مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع مجوزدهنده شناسایی و شرایط و ضوابط استاندارد شوند.
- شفاف‌سازی و رفع ابهام در معیارها و ضوابط تعیین شده برای دریافت مجوز در مشاوره ازدواج و خانواده، برخورد سلیقه‌ای را از میان برداشته و زمینه ورود متقاضیان جدید را فراهم می‌کند.
- تعریف مشخص و روشن در ارتباط با «پروانه اشتغال»، «پروانه فعالیت»، «مسئول فنی»، «موافقت اصولی»، «مرکز تخصصی مشاوره»، «راهنمای خانواده و ازدواج» و... می‌تواند از اعمال سلیقه مجریان در عمل بکاهد و بر تسریع صدور مجوز مؤثر باشد.
- تعیین چارچوب مشخص و معین برای زیرساخت‌های ایجاد مراکز مشاوره ازدواج و خانواده می‌تواند به حذف موانع صدور مجوزها و شفافیت عملکردی کمک نماید.
- مطابقت دستورالعمل‌های دستگاه‌های فعال در مجوزدهی مشاوره ازدواج و خانواده با شرایط و مدارک لازم، زمان

و هزینه صدور مجوز در درگاه ملی مجوزها و همچنین الزام ارجاع‌دهی متقاضیان از درگاه تخصصی دستگاه‌های فعال به درگاه ملی مجوزها ایجاد شود.

- مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده جزئی از فعالیت‌ها در سطح ریسک بالا برشمرده می‌شوند، بنابراین در اتخاذ رویه‌هایی برای مجوزدهی الزام به وجود نظارت پیشینی و نظارت پسینی بر خدمات مشاوره‌ای خانواده و ازدواج دارای اهمیت است.

- تعدد مراجع مجوزدهنده به فعالیت دفتر یا مراکز، موجب رویه‌های متعدد صدور مجوز و اتلاف وقت و هزینه برای متقاضیان شده، لذا ایجاد تمرکز و هماهنگی بین مراجع مجوزدهنده بر انسجام و هم‌افزایی به منظور سامان‌دهی نظام روان‌شناسی و مشاوره‌ای در کشور یاریگر است.

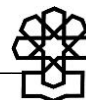
مقدمه

محور قرار گرفتن تشکیل، تحکیم و تعالی نهاد خانواده و پیشگیری از تزلزل و فروپاشی آن در گفتمان انقلاب اسلامی سبب شد سیاستگذاران استفاده از ظرفیت خدمات روان‌شناسان و مشاوران را مورد توجه قرار داده و از ابتدای دهه ۱۳۸۰ به بعد سیاست‌های توصیه‌ای و تجویزی را مبنی بر حمایت در جهت توسعه کمی و کیفی دفاتر و مراکز خدمات روان‌شناسی و مشاوره همراه با سیاست‌های نظارتی معطوف به سامان‌دهی و پایش این خدمات به تصویب رسانند. براساس این سیاست‌ها صدور مجوز و پروانه فعالیت دفاتر و مراکز روان‌شناسی و مشاوره به‌مرور زمان به وزارت ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره واگذار شد و اواخر سال ۱۳۹۱ با تصویب قانون حمایت خانواده، قانونگذاران استفاده از خدمات مراکز مشاوره خانواده را برای زوج‌های متقاضی طلاق توافقی (ماده (۲۵)) اجباری نمودند و همچنین قوه قضائیه موظف شد به منظور ایجاد صلح و سازش، در کنار دادگاه‌های خانواده، مراکز مشاوره خانواده ایجاد کند.

ازسوی دیگر تسهیل شرایط صدور مجوزها به‌خصوص مجوزهای مرتبط با راه‌اندازی کسب‌وکار، در دهه ۸۰ در نظام قانونگذاری مورد توجه قرار گرفت. برای نخستین بار در ماده (۷) «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی» (مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸) دولت مکلف به شفاف کردن و تسهیل شرایط صدور مجوزهای کسب‌وکار شده است.^۱ بر این اساس برای دستیابی به شفافیت و تسریع در صدور مجوزها، «درگاه ملی مجوزهای کسب‌وکار»^۲ در بستری اینترنتی با مدیریت «هیئت مقررات‌زدایی صدور مجوزهای کسب‌وکار» در ذیل وزارت امور اقتصادی و دارایی ایجاد شد که شرایط، مراحل و هزینه‌های صدور مجوزهای مختلف (مانند خدمات روان‌شناسی و مشاوره‌ای) را شفاف و سهل نماید تا هر شهروند بتواند در این درگاه به‌راحتی از شرایط و مراحل دریافت مجوز کسب‌وکار مورد نظرش مطلع شده و در صورت درخواست، از درگاه تخصصی مجوز مورد نظرش را به‌سهولت و در کوتاه‌ترین زمان ممکن دریافت نماید. همچنین این درگاه به‌عنوان تنها مرجع رسمی اعلام شرایط صدور مجوزهای کسب‌وکار و معرفی مرجع قانونی

۱. حکم یاد شده یکبار در اول تیرماه ۱۳۹۲ و بار دیگر در ماده (۵۷) «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور»، (مصوب ۱۳۹۴/۲/۲۰) و سرانجام در «قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار» (مصوب ۱۴۰۱/۲/۵) اصلاح شده است.

2. <https://mojavez.ir/>

صادرکننده همه مجوزهای کسب‌وکار در کشور محسوب گردید.^۱

بررسی مصوبات هیئت مقررات‌زدایی بهبود محیط کسب‌وکار ذیل وزارت امور اقتصادی و دارایی (انتهای اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱) نشان می‌دهد، در ارتباط با مجوزهای وزارت ورزش و جوانان، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی) و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران در خصوص مجوزهای این سازمان‌ها در حوزه مشاوره تصمیم اتخاذ نموده و همچنین دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی در مصوبات (۵۶، ۵۹ و ۶۱) نشست هیئت مقررات‌زدایی بهبود محیط کسب‌وکار مکلف شده است پس از انجام هماهنگی‌های لازم با دستگاه‌های فوق، راهنمای دریافت مجوزها را در درگاه ملی مجوزهای کشور در دسترس عموم قرار دهد.^۲

بنابراین، گزارش حاضر تلاش دارد که به این سؤال اصلی پاسخ دهد:

آیا مصوبات «هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار» موانع دریافت پروانه فعالیت افراد یا مجوز مراکز مشاوره ازدواج و خانواده^۳ را نسبت به دستورالعمل‌های قبلی در دستگاه‌های اصلی مجوزدهنده، رفع نموده و موفق عمل کرده و با چه اصلاحاتی می‌توان به شرایط مطلوب صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده دست یافت؟

برای پاسخ، در بخش اول با استناد به دستورالعمل‌های قبلی دستگاه‌های مجوزدهنده، شرایط عمومی و اختصاصی لازم برای صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده استخراج و موانع اجرایی آن بیان شده و در ادامه در بخش دوم با استناد به مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و راهنمای دریافت مجوزهای مرتبط با مشاوره به‌خصوص ازدواج و خانواده تا پایان خردادماه ۱۴۰۱ در درگاه ملی مجوزها، میزان تحقق وضعیت مطلوب در مجوزدهی مشاوره ازدواج و خانواده و دفع موانع موجود، مورد ارزیابی قرار گرفته است.

۱. شرایط صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع اصلی

۱-۱. مراجع اصلی در صلاحیت‌بخشی، مجوزدهی و اعتباربخشی به دفاتر و مراکز روان‌شناسی و مشاوره براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس^۴، یکی از رویکردهایی که سیاستگذاران طی سال‌های گذشته در ارتباط با ارائه خدمات روان‌شناسی و مشاوره (به‌خصوص در ارتباط با ازدواج و خانواده) اتخاذ نموده‌اند، افزایش تعداد مراجع در حوزه «صلاحیت‌بخشی»، «مجوزدهی» و «اعتباربخشی» به دفاتر و مراکز روان‌شناسی و مشاوره است. بر همین اساس در ادامه برای ترسیم وضعیت موجود صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده، توصیفی از چارچوب صدور مجوزها و دستورالعمل‌های هریک از مراجع ارائه شده است.

1. <https://mojavez.ir/pages/about-us>

۲. البته علاوه بر دستگاه‌های ذکر شده در بالا در حوزه مجوزدهی به فعالیت افراد و مراکز مشاوره ازدواج و خانواده، مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده فوه قضائیه نیز در این میدان فعال هستند، اما هنوز مصوبه‌ای از سوی هیئت مقررات‌زدایی در مورد فعالیت این مرکز به تصویب نرسیده است (در گفتگو با آقای سیاح (رئیس مرکز پایش بهبود محیط کسب‌وکار وزارت اقتصاد و دارایی) مورخ ۱۴۰۱/۳/۲۸).

۳. ذکر این نکته مهم است که مجوزهای دستگاه‌های مورد بررسی تنها به مجوزدهی به مشاوره ازدواج و خانواده ختم نمی‌شود، بلکه تعداد مجوزها بیشتر از این تعداد است، اما به دلیل محدودیت در این گزارش تنها به بررسی مجوزدهی به مشاوره ازدواج و خانواده بسنده شده است.

۴. «بررسی سازوکارهای سیاستی ارائه خدمات روان‌شناسی و مشاوره در تحکیم نهاد خانواده»، آبان‌ماه ۱۴۰۰، به شماره مسلسل ۱۷۸۵۲.

جدول ۱. دستورالعمل‌های دریافت پروانه اشتغال و مجوز فعالیت مراکز خدمات مشاوره در مراجع مجوزدهنده

شرایط افراد	حوزه فعالیت	سازمان‌ها
شرایط عمومی: گواهی عدم سوء پیشینه، داشتن کارت پایان خدمت مدرک تحصیلی: فوق لیسانس و بالاتر سن: - شرایط اختصاصی: عضویت در سازمان نظام، گذشت یک سال از فارغ التحصیلی، گذراندن ۷۰ ساعت دوره کارورزی در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۵۰۰ ساعت در مقطع دکتری در مراکز معتبر دولتی و یا مراکز خصوصی دارای پروانه از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره کشور، قبولی در مصاحبه علمی و تخصصی سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره	در موضوعات مختلف ^۲	سازمان روان‌شناسی و مشاوره ^۱
شرایط عمومی: اعتقاد به دین مبین اسلام و یا یکی از ادیان تصریح شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، متأهل، معافیت یا دارا بودن کارت پایان خدمت مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی ارشد به بالا، رشته‌های تخصصی روان‌شناسی با گرایش (عمومی - بالینی - شخصیت مشاوره با گرایش خانواده) سن: حداقل ۳۰ سال شرایط اختصاصی: حداقل ۵ سال سابقه کار حرفه‌ای در حوزه خدمات مشاوره و ازدواج خانواده، دارای پروانه فعالیت از سازمان نظام، قبولی در مصاحبه فردی و علمی (دارنده مجوز موظف است از مشاوران و روان‌شناسان دارای پروانه و یا شماره عضویت سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره به‌عنوان همکار در مرکز خود استفاده نماید)	ازدواج و خانواده	وزارت ورزش و جوانان ^۳
شرایط عمومی: اعتقاد به دین مبین اسلام و یا یکی از ادیان تصریح شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تابعیت جمهوری اسلامی ایران، دارا بودن کارت پایان خدمت یا معافیت دائم، عدم سوء پیشینه کیفری، عدم اعتیاد به مواد مخدر مدرک تحصیلی: دارا بودن مدرک دکترای روان‌شناسی در کلیه گرایش‌ها یا کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دکترای مشاوره به‌همراه گواهی دوره‌های آموزشی پیش از ازدواج، خانواده‌درمانی و زوج‌درمانی مورد تأیید سازمان بهزیستی کشور جمعاً به میزان ۵۰ ساعت (مرکز مشاوره تخصصی خانواده) سن: دارا بودن حداقل ۲۵ سال تمام شرایط اختصاصی: دو سال تجربه کار عملی مرتبط و ۵۰ ساعت آموزش تخصصی، گذراندن دوره‌های آموزشی مورد تأیید سازمان بهزیستی، قبولی در مصاحبه علمی	مراکز خدمات مشاوره اجتماعی و روان‌شناختی اجتماعی ^۵	سازمان بهزیستی ^۴
شرایط عمومی: تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران، تأهل، انجام خدمت وظیفه عمومی یا معافیت دائم، عدم سوء پیشینه کیفری مؤثر و عدم محرومیت از حقوق اجتماعی، عدم اعتیاد به مواد مخدر و سکرآور به تأیید مراجع ذیصلاح، نداشتن سوء شهرت و عدم تجاهر به فسق، داشتن وثاقت و تعهد به اصل جمهوری اسلامی ایران و قانون اساسی	خانواده (در حین طلاق)	قوه قضائیه ^۶

۱. در تارنمای رسمی سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره در مورد شرایط عمومی و اختصاصی متقاضیان دریافت پروانه اشتغال دستورالعمل مصوبی بارگذاری نشده، لذا شرایط از پایگاه خبری مشاورنویز به آدرس <http://www.moshavernews.ir> با عبارت «شرایط دریافت پروانه کار از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره» اخذ شده است.

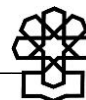
۲. روان‌شناسی بالینی، روان‌شناسی بالینی کودک، روان‌شناسی تربیتی، مشاوره خانواده، روان‌سنجی، روان‌شناسی ورزشی، روان‌شناسی کودکان استثنایی، روان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی شناختی، روان‌شناسی سلامت، روان‌شناسی صنعتی و سازمانی و ...

۳. شناسنامه مراکز مشاوره دارای مجوز از وزارت ورزش و جوانان، معاونت امور جوانان دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۷، ص ۵۰.

۴. <http://laws.behzisti.ir>

۵. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت: ماده (۲۶) - محول شدن صدور مجوز مراکز خدمات مشاوره‌ای اجتماعی به سازمان بهزیستی کشور با رویکرد پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی مرجع صدور پروانه تأسیس و فعالیت مراکز خدمات مشاوره اجتماعی و روان‌شناختی کشور با رویکرد پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی مرجع صدور پروانه تأسیس و فعالیت مراکز خدمات مشاوره اجتماعی و روان‌شناختی (۱۳۹۵/۱۱/۱۰).

۶. <https://www.23055.ir/terms/318>

شرایط افراد	حوزه فعالیت	سازمان‌ها
<p>مدرک تحصیلی: - داشتن حداقل مدرک کارشناسی از دانشکده‌های معتبر داخلی یا خارجی (در مورد اخیر، به شرط تأیید وزارت علوم و فناوری و یا بهداشت و آموزش پزشکی) یا معادل حوزوی آن در رشته‌های مطالعات خانواده، مشاوره، روان‌پزشکی، روان‌شناسی، مددکاری اجتماعی، حقوق، فقه و مبانی حقوق اسلامی و همچنین رشته‌های همسان با تشخیص مرکز امور مشاوران</p> <p>سن: داشتن حداقل ۴۰ سال سن و ۵ سال سابقه کار یا ۳۵ سال سن و حداقل ۸ سال سابقه کار مرتبط</p> <p>شرایط اختصاصی: عدم محکومیت به انفصال دائم از خدمات دولتی یا عمومی یا سلب صلاحیت؛ عدم اشتغال به وکالت، سردفتری ازدواج و طلاق و اسناد رسمی و همچنین عدم اشتغال در دادگستری و شورای حل اختلاف، قبولی در آزمون کتبی^۱ و مصاحبه علمی</p>		

۱-۲. چالش‌های پیش روی مجوزدهی به خدمات افراد و مراکز روان‌شناسی و مشاوره

تعدد مراجع مجوزدهنده و صلاحیت‌بخش به فعالیت افراد و مراکز مشاوره ازدواج و خانواده در فرایند اجرا چالش‌هایی را رقم زده است، در ادامه تلاش شده به سه مورد از مهم‌ترین آنها اشاره شود.^۲

- تداخل وظایف مراجع در صدور پروانه و مجوز اشتغال

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد سیاست‌ها و قوانین به‌گونه‌ای به تصویب رسیده‌اند که وزارت ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی، سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و قوه قضائیه قابلیت صلاحیت‌بخشی به دفاتر و مراکز مشاوره به‌خصوص در حوزه ازدواج و خانواده را دارند، اما این قابلیت‌ها در روند اعتباربخشی و مجوزدهی به دفاتر و مراکز مشاوره در ارائه خدمات تخصصی موجب تداخل وظایف دستگاه‌ها در صدور مجوز فعالیت و موانعی برای صدور مجوزها می‌شوند و در مواردی موجب زمانبر بودن صدور مجوزها شده است. برای مثال، اگر فردی پروانه اشتغال از سوی سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره را داشته باشد، باید برای دریافت مجوز مرکز از سازمان بهزیستی یا وزارت ورزش و جوانان در چارچوب مشاوره ازدواج و خانواده دوباره مصاحبه شده و مجدد شرایطی را که در کسب پروانه فعالیت دارا بوده احراز شود، لذا تشتت دستورالعمل‌ها موجب اتلاف وقت و سردرگمی متقاضیان می‌شود که برای متقاضیان زحمت به‌همراه داشته است.

- نبود دستورالعمل واحد در صدور پروانه برای اشتغال روان‌شناسان و مشاوران و فعالیت مراکز

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود تفاوت‌هایی در نوع دستورالعمل‌ها و شرایط احراز تأسیس مراکز مشاوره یا پروانه فعالیت افراد با توجه به شرایط عمومی و اختصاصی به‌چشم می‌خورد؛ مهم‌ترین مورد، فقدان رویکرد واحد در قبال سنجش صلاحیت علمی و تخصصی افراد متقاضی دفتر یا مرکز روان‌شناسی و مشاوره است. به‌طور مثال مقایسه دستورالعمل‌ها در شرایط اختصاصی نشان می‌دهد وزارت ورزش و جوانان و سازمان بهزیستی داشتن تجربه کاری افراد را مورد نظر قرار داده‌اند و

۱. البته افراد زیر از شرکت در آزمون کتبی موضوع ماده (۹) دستورالعمل معاف هستند: الف) قضات بازنشسته با حداقل پنج سال سابقه قضاوت در دادگاه‌های خانواده؛ ب) اعضای هیئت علمی رسمی دانشگاه‌های معتبر با پنج سال سابقه و مورد تأیید وزارت علوم و آموزش عالی و یا وزارت بهداشت و آموزش پزشکی در رشته‌های مذکور در بند «پ» ماده (۱۳) دستورالعمل؛ پ) مشاورانی که در دادگستری‌های سراسر کشور فعالیت نموده‌اند، در صورت نداشتن رابطه استخدامی و حائز بودن شرایط عمومی آزمون با ارائه گواهی لازم از مراجع قضایی (ماده (۱۰) دستورالعمل نحوه تشکیل و فعالیت مراکز مشاوره خانواده مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۱ رئیس قوه قضائیه).

۲. این درحالی است که تشتت دستگاه‌های فعال در عرصه مجوزدهی به فعالیت افراد و مراکز مشاوره به‌خصوص حیطه خانواده به چالش‌هایی همانند، تعدد تعرفه‌ها و فقدان نظام یکسان‌سازی برای تعرفه‌ها، نبود تعاریف دقیق و مشخص از اصطلاحات، پراکندگی اعتبارات در حوزه خدمات روان‌شناسی و مشاوره و... منجر شده است که این موارد به‌صورت مفصل‌تر در گزارش «بررسی سازوکارهای سیاستی ارائه خدمات روان‌شناسی و مشاوره در تحکیم نهاد خانواده» (شماره مسلسل: ۱۷۸۵۲) در مرکز پژوهش‌های مجلس به چاپ رسیده است.

سازمان روان‌شناسی و مشاوره گذراندن دوره کارورزی را قبل از درخواست پروانه کار جزء شرایط اختصاصی گنجانده و قوه قضائیه نیز علاوه بر داشتن سابقه کاری، گذراندن دوره کارآموزی عملی و داشتن گواهی پایان دوره آموزشی کارآموز را برای تعیین صلاحیت لحاظ کرده است.^۱ این درحالی است که تجربه کاری یا آموزش عملی در فعالیت روان‌شناسی یا مشاوره به‌ویژه در ارتباط با ازدواج و خانواده به‌عنوان بخش بسیار بااهمیت و ماهوی شناخته می‌شود.^۲

بنابراین سنجش شرایط عمومی و اختصاصی مشاوران و روان‌شناسان از ملاک یکسانی تبعیت نمی‌کند و هر سازمان یا دستگاه بنابه صلاحدید خود در مدرک تحصیلی، شرایط سنی، میزان تجربه کاری و... شرایط متفاوتی را لحاظ نموده و همچنین در درگاه مراجع مجوزدهنده فرایند دریافت مجوز مانند نحوه ارسال مدارک، شرایط لازم برای دریافت مجوز، مدارک لازم برای دریافت مجوز، زمان لازم برای صدور مجوز و... به‌طور کامل مشخص و معین نمی‌باشد.

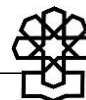
– ابهام و نبود شفافیت در شرایط متقاضیان دریافت مجوز فعالیت مشاوره ازدواج و خانواده

نگاهی به برخی از شرایط لحاظ شده برای متقاضیان دریافت مجوز در جدول ۱ نشان می‌دهد که شرایط واضح و مشخص ذکر نشده و هر مرجعی شرایطی را برای متقاضیان خود لحاظ نموده که در برخی موارد دارای ابهام است. به‌طور مثال فرد متقاضی دارای مدرک فوق لیسانس مرتبط در صورت تمایل دریافت مجوز فعالیت از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره باید ۷۰ ساعت دوره کارورزی را گذرانده باشد و در مقابل اگر متقاضی دارای مدرک دکتری مرتبط باشد، باید ۱۵۰۰ ساعت، حال سؤال اینجاست چرا بین دو متقاضی دارای دو مدرک دانشگاهی مرتبط با روان‌شناسی و مشاوره این تعداد ساعت تفاوت در ساعت کارورزی وجود دارد؟ همچنین اگر متقاضی خواهان دریافت مجوز مرکز مشاوره ازدواج و خانواده از وزارت ورزش و جوانان باشد، باید علاوه بر دارا بودن پروانه فعالیت از سازمان نظام در مصاحبه علمی و فردی وزارت ورزش و جوانان نیز موفق شده و به‌اضافه اینکه حداقل پنج سال سابقه کار حرفه‌ای در حوزه خدمات مشاوره ازدواج و خانواده داشته باشد، سؤال اینجاست متقاضی که صلاحیت علمی او توسط سازمان نظام مشاوره و روان‌شناسی یکبار تأیید شده، چرا وزارت ورزش و جوانان مجدد مصاحبه علمی را در ذیل دستورالعمل دریافت مجوز برای متقاضیان گنجانده است؟ همچنین ذیل شرایط اختصاصی متقاضی مجوز از سازمان بهزیستی علاوه بر مدارک کارشناسی ارشد یا دکتری مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی نیز ذکر شده، اما اینکه چه دوره‌های آموزشی مورد تأیید سازمان است به‌طور واضح و مشخص برای متقاضیان بیان نشده است.

بنابراین در اتخاذ راهکارهای وضعیت مطلوب در مجوزدهی به فعالیت مشاوران و روان‌شناسان ازدواج و خانواده، در گام اول باید فرایند مجوزدهی مراجع با لحاظ ایجاد شفافیت، مقابله با انحصار و برخورد سلیقه‌ای بر روش‌های مؤثر در تسریع فرایند صدور ارجحیت داشته باشد. هدفی که هیئت مقررات‌زدایی با ایجاد درگاه ملی مجوزها به دنبال ایجاد شرایط مطلوب برای صدور مجوزها بوده است. در بخش بعدی این وضعیت مطلوب مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. گواهی پایان دوره آموزشی کارآموز پس از گذراندن دوره کارآموزی سه ماه به شرح زیر به افراد متقاضی داده می‌شود: ۱. طی دوره کارآموزی عملی به مدت دو ماه در شعب دادگاه خانواده و تهیه گزارش از حداقل ۲۰ پرونده با موضوعات مختلف، ۲. گذراندن دوره یک‌ماهه کارگاه علمی کارآموزان (مواد ۲۲) و (۳۰) دستورالعمل نحوه تشکیل و فعالیت مراکز مشاوره خانواده، مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۱ رئیس قوه قضائیه).

۲. بیگدلی و دیگران، فراهم‌آوری و ارزیابی اثربخشی دستنامه توانگرسازی مشاورین طلاق برپایه آسیب‌شناسی مشاوره‌های طلاق در درخواست‌کنندگان طلاق، ۱۳۹۹: ۲۴۶.

۲. بررسی عملکرد هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار در زمینه تسهیل دریافت مجوزهای خدمات مشاوره‌ای

۲-۱. تکالیف قانونی دستگاه‌های اجرایی درباره مجوزدهی

برای سنجش و ارزیابی کیفیت اجرایی‌سازی دریافت مجوز کسب‌وکار، هیئت مقررات‌زدایی براساس ماده (۷) اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحیه‌های بعدی و نیز قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار، چارچوبی از اصول مجوزدهی مطلوب و مورد انتظار را در قالب «تکالیف قانونی دستگاه‌های اجرایی درباره مجوزهای کسب‌وکار» به مراجع مجوزدهنده ابلاغ نموده است.^۱ شکل ۱ دربردارنده برخی از مهم‌ترین تکالیفی است که در پرتو آن می‌توان درک بهتری از وظایف مراجع در ارائه مجوزها که در درگاه ملی مجوزها ذکر شده داشته باشیم.

شکل ۱. برخی از مهم‌ترین تکالیف قانونی مراجع مجوزدهنده درباره مجوزهای کسب‌وکار

۲-۲. ارزیابی مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و شرایط صدور مجوز در درگاه ملی مجوزها در ارتباط با مشاوره ازدواج و خانواده

در این بخش، به منظور ارزیابی شکل‌دهی نظام مطلوب مجوزدهی مشاوره ازدواج و خانواده، مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و راهنمای دریافت مجوز مشاوره ازدواج و خانواده خواهیم داشت که در درگاه ملی مجوزها ذکر شده، بررسی خواهند شد، البته تمرکز این بخش بر مقایسه «شرایط لازم برای صدور مجوز»^۲ در سازمان بهزیستی، وزارت ورزش و جوانان و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره^۳ است.

1. <https://mojavez.ir/>

۲. سایر موارد ذکر شده در راهنمای دریافت در درگاه ملی مجوزها مانند: مدارک لازم برای صدور مجوز، استعلامات بین دستگاهی، مدت اعتبار و هزینه‌ها در این گزارش مورد بررسی قرار نگرفته است.

۳. این درحالی است که هنوز برای مراکز مشاوره خانواده در ذیل قوه قضائیه هیئت مقررات‌زدایی مصوبه‌ای نداشته است (در گفتگو با آقای سیاح (رئیس مرکز بهبود کسب‌وکار وزارت اقتصاد و دارایی) مورخ ۱۳۰۱/۲/۲۸).

۱-۲-۲. وزارت ورزش و جوانان^۱

براساس مصوبه ۵۶ نشست هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار (مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲)، وزارت ورزش و جوانان می‌تواند: ۱. علاوه بر سایر مجوزها در حوزه ورزشی^۲ مجوزهای مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده و راهنمای خانواده و ازدواج صادر نماید، لذا دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار مکلف است، پس از انجام هماهنگی‌های لازم به وزارت مذکور، راهنمای دریافت مجوزها را در درگاه ملی مجوزهای کشور در دسترس عموم قرار دهد. ۲. وزارت ورزش و جوانان مکلف است، درگاه تخصصی مجوزهای مربوطه را تشکیل داده و به درگاه ملی مجوزهای کشور متصل و مجوزهای مذکور را به‌صورت برخط صادر نماید.

برای بررسی بیشتر در ادامه به درگاه ملی مجوزها مراجعه و مشاهده شد که در ذیل وزارت ورزش و جوانان در مورد مجوز پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده دو راهنمای دریافت مجوز جداگانه شامل: ۱. مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده و ۲. راهنمای خانواده و ازدواج وجود دارد که در ادامه شرایط لازم برای صدور مجوزهای ذکر شده در حوزه ازدواج و خانواده ارائه می‌شود.

راهنمای دریافت مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده^۳

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. متدین به دین مبین اسلام یا یکی از ادیان رسمی کشور، ۲. اعتقاد به نظام جمهوری اسلامی ایران و قانون اساسی، ۳. داشتن حداقل ۳۰ سال سن، ۴. متأهل بودن، ۵. گذراندن دوره خدمت نظام وظیفه یا داشتن معافیت برای آقایان، ۶. دارا بودن مدرک حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های روان‌شناسی با گرایش عمومی - بالینی - سلامت و رشته‌های مشاوره با گرایش راهنمایی و مشاوره و مشاوره خانواده، ۷. دارا بودن پروانه اشتغال حرفه‌ای از سازمان نظام روان‌شناسی، ۸. قبولی در مصاحبه.

راهنمای دریافت^۴ راهنمای خانواده و ازدواج^۵

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. داشتن حداقل ۲۵ سال سن، ۲. متأهل، ۳. ارائه گواهی عدم سوء‌پیشینه، ۴. عدم اعتیاد به مواد مخدر، ۵. داشتن تابعیت ایرانی، ۶. نداشتن سوء‌شهرت و عدم تجاهر به فسق، ۷. عدم محکومیت به انفصال دائم از خدمات دولتی، ۸.

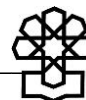
۱. وزارت ورزش و جوانان براساس: ۱. اهداف، سیاست‌ها و وظایف و اساسنامه شورای عالی جوانان: بند «۸» ماده (۳) - حمایت از ایجاد و توسعه واحدهای مشاوره‌ای، مصوب (۱۳۷۱/۵/۶) شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲. قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان: ماده (۴) بند «پ» جزء «۹»: اتخاذ تدابیر مناسب برای تسهیل تشکیل خانواده و ترویج فرهنگ فرزندآوری در زوج‌های جوان با استفاده از ظرفیت تمامی دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و خیرین و جزء «۱۰»: حمایت و توانمندسازی جوانان با ایجاد مراکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده در راستای تحقق سیاست‌های کلی جمعیت (۱۳۹۹/۶/۱۶) مصوب مجلس شورای اسلامی، در مجوزدهی به فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده فعالیت دارد.

۲. تأسیس و پروانه فعالیت باشگاه ورزشی، موافقت اصولی با زمین (احداث باشگاه یا ورزشگاه)، موافقت اصولی بدون زمین (مجوز موافقت اصولی به‌منظور احداث و ساخت باشگاه یا ورزشگاه در حالتی که متقاضی زمین ندارد).

3. <https://mojavez.ir/license/71281>

4. <https://mojavez.ir/license/59304>

۵. براساس ماده (۳۷) قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، «سازمان تبلیغات اسلامی مکلف است به‌منظور ترویج و تسهیل در امر ازدواج، از طریق مؤسسات فرهنگی، مساجد و روحانیون و دیگر ظرفیت‌های مردمی به توسعه فرهنگ واسطه‌گری در امر انتخاب همسر، با محوریت و مشارکت خانواده‌ها و رعایت موازین قانونی و شرعی بپردازد. تبصره - وزارت ورزش و جوانان موظف است با تأیید سازمان تبلیغات اسلامی مجوز مراکز فعال در امر انتخاب همسر را صادر نماید. (قانون فوق مشتمل بر هفتادوسه ماده و هشتادویک تبصره در جلسه مورخ بیست‌وچهارم مهرماه یک هزار و چهارصد کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده مجلس شورای اسلامی طبق اصل هشتادوپنجم (۸۵) قانون اساسی تصویب گردید و پس از موافقت مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت هفت سال در تاریخ ۱۴۰۰/۸/۱۰ به تأیید شورای نگهبان رسید). البته هنوز هم در سایت وزارت ورزش و جوانان دستورالعملی در مورد شرایط عمومی و اختصاصی مرتبط با این موضوع بارگذاری نشده است.

داشتن مدرک حداقل کارشناسی مورد تأیید وزارت علوم در یکی از رشته‌های تحصیلی مرتبط با حوزه خانواده و ازدواج (کلیه گرایش‌های گروه روان‌شناسی، کلیه گرایش‌های گروه مشاوره، کلیه گرایش‌های گروه علوم اجتماعی، کلیه گرایش‌های گروه علوم قرآن و حدیث، کلیه گرایش‌های گروه مطالعات زنان، رشته فقه و حقوق، رشته حقوق (گرایش فقه و حقوق خانواده و گرایش حقوق خانواده)، رشته فلسفه (گرایش اخلاق)، مددکاری اجتماعی، رشته‌های علوم تربیتی یکی از رشته‌های فقه و حقوق، حقوق، مطالعات خانواده، روان‌شناسی، مطالعات زنان، مطالعات اجتماعی، علوم اجتماعی یا سطح یک حوزه علمیه، ۹. قبولی در آزمون تستی.

۲-۲-۲. سازمان بهزیستی^۱

براساس مصوبه ۵۹ نشست هیئت مقررات‌زدایی (مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۱) و بهبود محیط کسب‌وکار، مجوزهای سازمان بهزیستی به شرح ذیل به تصویب رسید:

۱. هرکدام از ۹۱ عنوان مجوز بهزیستی شامل سه مجوز: ۱. موافقت اصولی، ۲. پروانه فعالیت، ۳. پروانه مسئول فنی است. (این بدین معناست که اگر فردی خواهان دریافت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده است، می‌بایست هر سه مجوز را دریافت نماید)، ۲. الزام به مصاحبه تخصصی از تمامی مجوزهای سازمان بهزیستی حذف شد و...

برای بررسی بیشتر در ادامه به درگاه ملی مجوزها مراجعه و مشاهده شد که در ذیل سازمان بهزیستی در مورد مجوز پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده سه راهنمای دریافت مجوز جداگانه شامل: ۱. راهنمای دریافت پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده، ۲. راهنمای دریافت موافقت اصولی مرکز مشاوره ازدواج و خانواده و ۳. راهنمای دریافت مسئول فنی مرکز مشاوره و خانواده بارگذاری شده است.^۲ در ادامه شرایط لازم برای صدور مجوزهای ذکر شده در حوزه مشاوره ازدواج و خانواده ارائه شده است.

راهنمای دریافت موافقت اصولی مرکز مشاوره ازدواج و خانواده^۳

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. دارا بودن ۲۵ سال سن تمام، ۲. دارا بودن مدرک کارشناسی ارشد در یکی از رشته‌های: دکتری یا کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، روان‌شناسی با گرایش‌های (بالینی، تربیتی، عمومی، اجتماعی، خانواده‌درمانی) - هم‌رشته بودن مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد یا کارشناسی ارشد و دکتری (به‌غیر از روانپزشک)، ۳. گذراندن حداقل ۸۰۰ ساعت تجربه کار بالینی (عملی و آموزشی) مرتبط با حوزه ازدواج و خانواده (ارائه گواهی از انجمن‌های علمی معتبر، مراکز دانشگاهی

۱. سازمان بهزیستی براساس: ۱. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، ماده (۲۶) - سازمان بهزیستی کشور موظف است پس از بررسی‌های کارشناسی برای متقاضیان فعالیت در امور زیر پروانه فعالیت صادر نماید: ۶. تأسیس مراکز خدمات مشاوره‌ای اجتماعی (مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۲۶) مجلس شورای اسلامی، ۲. قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، ماده (۵۷) بند «پ»: سازمان بهزیستی کشور متولی سلامت اجتماعی با رویکرد پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و مداخله در بحران‌های اجتماعی، ارائه خدمات حمایتی و توانبخشی به کلیه معلولان، مددجویان و گروه‌های آسیب‌پذیر از قبیل زنان، کودکان، سالمندان نیازمند جامعه می‌باشد. همچنین مرجع صدور پروانه تأسیس و فعالیت در امور زیر می‌باشد: ... مراکز خدمات مشاوره اجتماعی و روان‌شناختی اجتماعی (۱۳۸۰/۱۰/۲۶) مجلس شورای اسلامی، ۳. قانون برنامه ششم توسعه: ماده (۱۰۴) بند «الف» - سازمان بهزیستی مکلف است در راستای کنترل و کاهش نرخ طلاق به میزان بیست درصد (۲۰٪) سال پایه در طول اجرای قانون برنامه زمینه‌سازی لازم را از طریق مرکز فوریت‌های اجتماعی و مددکاری و مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی به‌عمل آورد تا جهت پیشگیری از اختلاف و بحران‌های خانوادگی و پیشگیری از وقوع طلاق و با کمک نهادهای مردمی، خدمات خود را گسترش دهد (۱۳۹۵/۱۲/۱۴) مجلس شورای اسلامی.

۲. البته سایر مجوزهای سازمان بهزیستی همانند: مراکز نگهداری شبانه‌روزی کودکان بی‌سرپرست و خیابانی، خانه سلامت دختران و زنان، کلینیک و اورژانس‌های مددکار اجتماعی و روان‌شناسی، مرکز مشاوره سلامت جنسی و... می‌باشد که به‌دلیل محدودیت گزارش از بررسی آنها صرف‌نظر شده است، اما سؤال اساسی اینجاست که مجوز فعالیت به برخی از موارد ذکر شده از جنس مداخله اجتماعی است یا کسب‌وکار؟

3. <https://mojavez.ir/license/91311>

و سایر مراکز و دفاتر مورد تأیید سازمان بهزیستی)، ۴. دارا بودن تأییدیه صلاحیت اخلاق حرفه‌ای، شایستگی عمومی و توان نظارت بر فعالیت‌های تخصصی مرکز مشاوره توسط اساتید برون‌سازمانی با مدارک تحصیلی دکتری یا کارشناسی ارشد روان‌شناسی یا مشاور، ۵. داشتن تأییدیه صلاحیت فردی از حراست و گزینش، ۶. دارا بودن تأییدیه سلامت روان توسط کارشناسان ارشد روانشناس دارای مجوز فعالیت، ۷. ثبت شخص حقوقی نزد اداره ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری، ۸. داشتن پروانه تأسیس معتبر از سازمان بهزیستی، ۹. درج موضوع تأسیس مرکز در اهداف اساسنامه، ۱۰. مرتبط بودن اهداف اساسنامه با فعالیت‌های مشاوره و ارتقای سلامت روان، ۱۱. سابقه تأهل، ۱۲. کسب حداقل ۱۱۰ امتیاز از موارد ذکر شده در پیوست.

راهنمای دریافت پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده^۱

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. داشتن موافقت اصولی، ۲. تکمیل فرم درخواست پروانه فعالیت، ۳. تأییدیه فنی و مهندسی مکان مرکز توسط کارشناس عمران سازمان یا کارشناس سازمان نظام مهندسی برای ساختمان‌های با طول عمر بالای ۱۰ سال براساس چک‌لیست نظام مهندسی، ۴. نصب دوربین‌های مداربسته در فضای عمومی مرکز، ۵. تأییدیه بهداشتی مکان مرکز توسط اداره بهداشت، درمان و آموزش پزشکی پس از بازدید کارشناس شبکه بهداشت براساس چک‌لیست‌های آن اداره، ۶. دارا بودن تجهیزات اطفای حریق و ایمنی در مکان مرکز، ۷. الزام به انجام بیمه مسئولیت مدنی و آتش‌سوزی، ۸. ارائه آرم، مهر و سربرگ.

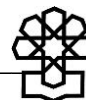
راهنمای دریافت مسئول فنی مرکز مشاوره ازدواج و طلاق^۲

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. ارائه درخواست مسئول فنی، ۲. دارا بودن مدرک کارشناسی ارشد در یکی از رشته‌های: دکتری یا کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، روان‌شناسی با گرایش‌های (بالینی، تربیتی، عمومی، اجتماعی، خانواده‌درمانی)، ۳. دارا بودن دو سال تجربه کار بالینی، ۴. گذراندن حداقل ۸۰۰ ساعت تجربه کار بالینی (عملی و آموزشی) مرتبط با حوزه ازدواج و خانواده (ارائه گواهی از انجمن‌های علمی معتبر، مراکز دانشگاهی و سایر مراکز و دفاتر مورد تأیید سازمان بهزیستی)، ۵. تأیید صلاحیت اخلاق حرفه‌ای، شایستگی عمومی و توان نظارت بر فعالیت‌های تخصصی مرکز مشاوره توسط اساتید برون‌سازمانی با مدارک تحصیلی دکتری یا کارشناسی ارشد روان‌شناسی یا مشاور، ۶. داشتن تأییدیه صلاحیت فردی از حراست و گزینش، ۷. تأیید صلاحیت اخلاق حرفه‌ای، شایستگی عمومی و توان نظارت بر فعالیت‌های تخصصی مرکز مشاوره توسط اساتید برون‌سازمانی با مدارک تحصیلی دکتری یا کارشناسی ارشد روان‌شناسی یا مشاور، ۸. هم‌رشته بودن مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد یا کارشناسی ارشد و دکتری (به‌غیر از روانپزشک)، ۹. کسب حداقل ۱۱۰ امتیاز از موارد ذکر شده در جدول پیوست.

1. <https://mojavez.ir/license/91184>

2. <https://mojavez.ir/license/91264>

۳-۲-۲. سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران^۱

براساس مصوبه نشست ۶۱ هیئت مقررات‌زدایی (مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۵) و بهبود محیط کسب‌وکار، مجوز سازمان نظام به‌شرح ذیل به تصویب رسید: ۱. عنوان مجوز سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران به‌همراه شرایط، مدارک و هزینه‌های صدور آن به تصویب رسید. دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار مکلف است پس از انجام هماهنگی‌های لازم با سازمان نظام، راهنمای دریافت مجوزها را در درگاه ملی مجوزهای کشور در دسترس عموم قرار دهد. ۲. سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره مکلف است، درگاه تخصصی مجوزهای مربوطه را راه‌اندازی نموده و به درگاه مجوزهای کشور متصل و مجوزهای مذکور را به‌صورت برخط صادر نماید. ۳. با توجه به وظایف و اختیارات تصریح شده در ماده (۳) قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره: ۳-۱. سازمان نظام روان‌شناسی صرفاً مرجع صدور مجوز پروانه اشتغال تخصصی است. ۳-۲. در شرایط صدور مجوز، تمامی مدارک کارشناسی ارشد معتبر از سوی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در رشته‌های روان‌شناسی و مشاوره مورد قبول است. ۴. مصوبه یکصد و چهل و سومین نشست شورای مرکزی نظام روان‌شناسی مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ در خصوص الزام به دارا بودن حداقل دو مقطع تحصیلی روان‌شناسی و مشاوره و موفقیت در مصاحبه‌های علمی و حرفه‌ای برای اخذ پروانه اشتغال تخصصی ابطال می‌شود. به استناد ماده (۲۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰ و جزء «۸» بند «پ» ماده (۵۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب سال ۱۳۹۵، سازمان بهزیستی کشور به‌عنوان متولی سلامت اجتماعی، مرجع صدور مجوزهای انواع مراکز مشاوره تشخیص داده می‌شود.

راهنمای دریافت پروانه اشتغال تخصصی مشاوره روان‌شناسی^۲

شرایط لازم برای صدور مجوز

۱. عضویت در سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، ۲. داشتن حداقل یک‌سال عضویت در سازمان نظام روان‌شناسی یا عضویت در یک سازمان مشابه خارجی، ۳. داشتن حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد معتبر از سوی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در رشته‌های مشاوره و روان‌شناسی، ۴. تعهد به منشور اخلاق روان‌شناسان و مشاوران، ۵. تأیید علمی و حرفه‌ای متقاضی به امضای سه نفر از روان‌شناسان یا مشاوران کشور، ۶. پرداخت تعرفه صدور مجوز.

۴-۲-۲. بررسی تطبیقی شرایط لازم برای دریافت مجوز در بین مراجع مجوزدهنده مشاوره ازدواج و خانواده

از بررسی و مقایسه شرایط لازم برای صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع ذکر شده در درگاه ملی مجوزها نتایج زیر قابل دستیابی است:

۱. تدین به دین اسلام یا ادیان رسمی کشور، پایان دوره خدمت وظیفه عمومی یا معافیت، ارائه گواهی سوءپیشینه و داشتن تأییدیه صلاحیت فردی از حراست و گزینش و... موارد ذکر شده در ذیل شرایط عمومی برای صدور مجوزها

۱. براساس قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، مصوب (۱۳۸۲/۲/۹) مجلس شورای اسلامی، سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره یک سازمان غیردولتی و مستقل است که به‌منظور اهدافی عبارتند از: ۱. تلاش برای ارتقای سطح دانش روان‌شناسی و مشاوره، ۲. حمایت از حقوق مراجعان به روان‌شناسان و مشاوران، ۳. حمایت از حقوق صنفی روان‌شناسان و مشاوران تشکیل گردید. هرچند که در مصوبه هیئت مقررات‌زدایی اشاره‌ای به مشاوره ازدواج و خانواده نشده است، اما مروری بر کمیسیون‌های ذیل سازمان نظام در سایت آن نشان می‌دهد که کمیسیون خانواده در آن ذکر شده است. (<https://pcoiran.ir/news/cat/commission>)
2. <https://mojavez.ir/license/955550>

در درگاه ملی مجوزهاست، هرچند که این شرایط در مراجع صدور مجوز با یکدیگر متفاوت بوده و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره برای کسب پروانه اشتغال تخصصی شرایط عمومی را ذکر ننموده است. همچنین در ذیل سن و تأهل نیز سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و سازمان بهزیستی شرطی را برای متقاضیان ذکر نکرده‌اند.

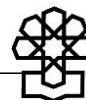
۲. در احراز مجوز، مدارک علمی در شرایط لازم برای دریافت مجوز در راهنمای دریافت پروانه یا فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده ذیل مراجع ذکر شده، در بیشتر موارد به‌استثنای «راهنمای خانواده و ازدواج» ذیل وزارت ورزش و جوانان، مدارک ذکر شده مرتبط با مشاوره و روان‌شناسی است. اگرچه در سایت وزارت ورزش و جوانان دستورالعملی در مورد شرایط عمومی و اختصاصی مرتبط با مجوز «راهنمای خانواده و ازدواج» ذکر نشده است.

۳. در بررسی شرایط لازم برای صدور مجوز، وحدت رویه‌ای در سنجش صلاحیت متقاضیان از طریق مصاحبه دیده نمی‌شود و تنها در دریافت مجوز «مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده» ذیل وزارت ورزش و جوانان قبولی در مصاحبه پیش‌نیاز احراز مجوز ذکر شده است.

۴. در تعیین الزامات و پیش‌نیازهای خاص در شرایط لازم برای صدور مجوز، تفاوت‌هایی ذیل مراجع مجوزدهنده دیده می‌شود. وزارت ورزش و جوانان دارا بودن پروانه اشتغال از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره را در احراز مجوز گنجانده، این بدین معناست که صلاحیت علمی و تخصصی افراد متقاضی بایستی قبل‌تر توسط سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره تأیید شده باشد.

سازمان بهزیستی دارا بودن ۸۰۰ ساعت تجربه علمی و آموزشی را ملاک قرار داده، هرچند که مشخص نشده ۸۰۰ ساعت به چه نسبتی باید میان تجربه علمی و آموزشی باشد و همچنین صلاحیت حرفه‌ای، اخلاقی و... متقاضی بایستی توسط اساتید برون‌سازمانی تأیید گردد؛ البته مشخص نشده که اولاً این اساتید برون‌سازمانی چه کسانی هستند، ثانیاً چه تعداد از این اساتید باید فرد متقاضی دریافت مجوز را تأیید نمایند. همچنین در ادامه کسب حداقل ۱۱۰ امتیاز نیز ذکر شده که مشخص نیست منظور از ۱۱۰ امتیاز در این شرایط چیست.

در الزامات و پیش‌نیازهای سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، گذشتن یک سال از عضویت افراد در سازمان به‌اضافه دارا بودن تأییدیه علمی و حرفه‌ای توسط سه نفر از مشاوران و روان‌شناسان کشور ذکر شده که مشخص نیست این سه نفر چه کسانی هستند. این درحالی است که براساس مصوبات نشست ۵۹ و ۶۱ هیئت مقررات‌زدایی به‌منظور شفاف‌سازی، سهولت و الکترونیکی شدن فرایند صدور مجوز، مصاحبه از شرایط لازم برای کسب مجوز در سازمان بهزیستی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره حذف شده، اما به‌نظر می‌رسد سازمان بهزیستی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره دارا بودن تأییدیه علمی و حرفه‌ای از سوی روان‌شناسان یا مشاوران را جایگزین مصاحبه نموده‌اند.

جدول ۲. مقایسه تطبیقی شرایط لازم برای صدور مجوزها در بین مراجع اصلی مشاوره ازدواج و خانواده

دستگاه / شرایط	شرایط عمومی	سن	تأهل	مدرک تخصصی	مصاحبه علمی و تخصصی	الزامات و پیش‌نیازهای خاص
وزارت ورزش و جوانان	مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده	✓	✓	مرتبط	✓	دارا بودن پروانه اشتغال از سازمان نظام
سازمان بهزیستی	راهنمای خانواده و ازدواج	✓	✓	مرتبط و غیرمرتبط	x	x
سازمان بهزیستی	موافقت اصولی مرکز مشاوره ازدواج و خانواده	✓	✓	مرتبط	x	- دارا بودن ۸۰۰ ساعت تجربه علمی و آموزشی - دارا بودن تأییدیه صلاحیت حرفه ای، اخلاقی و... توسط اساتید برون‌سازمانی - دارا بودن تأیید سلامت روان - کسب حداقل ۱۱۰ امتیاز از موارد ذکر شده در پیوست
سازمان بهزیستی	مسئول فنی مرکز مشاوره ازدواج و خانواده	✓	x	مرتبط	x	- دارا بودن ۸۰۰ ساعت تجربه علمی و آموزشی - دارا بودن تأییدیه صلاحیت حرفه ای، اخلاقی و... توسط اساتید برون‌سازمانی - دارا بودن تأیید سلامت روان - کسب حداقل ۱۱۰ امتیاز از موارد ذکر شده در پیوست
سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره	پروانه اشتغال تخصصی مشاوره روان‌شناسی	x	x	مرتبط	x	- عضویت در سازمان نظام - داشتن یک سال عضویت در سازمان نظام یا سازمان مشابه خارجی - تعهد به منشور اخلاقی - دارا بودن تأییدیه علمی و حرفه ای از سوی سه نفر از روان‌شناسان یا مشاوران کشور - پرداخت تعرفه صدور مجوز - صلاحیت حرفه‌ای، اخلاقی و... توسط اساتید برون‌سازمانی

۳. اصلاحات لازم برای رسیدن به وضعیت مطلوب صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده

بررسی مهم‌ترین موانع اجرایی همانند تعدد مراجع و نبود دستورالعمل واحد در صدور پروانه برای اشتغال روان‌شناسان و مشاوران و فعالیت مراکز نشان می‌دهد چالش اصلی در زمینه صدور مجوز، تعدد مراجع و ایجاد انحصار یا برخورد سلیقه‌ای مراجع صدور در سنجش صلاحیت فردی، اخلاقی، حرفه‌ای و... در صلاحیت‌بخشی به فعالیت مشاوران و روان‌شناسان است که از ملاک یکسانی تبعیت نمی‌کنند. این چالش‌ها

با مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و راهنمای دریافت مجوز در درگاه ملی مجوزها به‌طور کامل رفع نشده است. لذا در ادامه تلاش می‌شود هریک از اولویت‌های اصلاحات در صدور مجوزها توضیح داده شود.

۱-۳. استانداردسازی شرایط و ضوابط

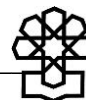
در بازاندیشی مجدد فرایند صدور مجوز در مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار باید شرایط عمومی و تخصصی افراد برای دریافت مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع مجوزدهنده شناسایی و شرایط و ضوابط استاندارد شوند. بررسی جدول ۲ نشان می‌دهد که مراجع مجوزدهنده شرایط یکسانی را در درگاه ملی مجوزها در ذیل «شرایط لازم برای صدور مجوز» لحاظ نکرده‌اند. لذا یکی از مشکل‌سازترین شرایط پیش روی متقاضیان دریافت مجوز پروانه یا مرکز مشاوره ازدواج و خانواده، تعیین سلیقه‌ای شرایط به‌خصوص الزامات و پیش‌نیازهای خاص (ذیل شرایط اختصاصی) برای سنجش صلاحیت اخلاقی، علمی، حرفه‌ای و... متقاضیان است که مراجع الزامات متفاوتی را با یکدیگر در شرایط لازم برای صدور مجوز گنجانده‌اند و از روند اجرایی یکسانی تبعیت نکرده‌اند.

این درحالی است که مصوبات هیئت مقررات‌زدایی نیز در مصوبات خود از رویه خاصی پیروی نکرده‌اند. براساس مصوبه ۵۹، «الزام به مصاحبه تخصصی از تمامی مجوزهای سازمان بهزیستی حذف شد» و همچنین در مصوبه ۶۱ نیز هیئت مصوب نمود که «مصوبه یکصد و چهل و سومین نشست شورای مرکزی نظام روان‌شناسی مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ درخصوص الزام به دارا بودن حداقل دو مقطع تحصیلی روان‌شناسی و مشاوره و موفقیت در مصاحبه‌های علمی و حرفه‌ای برای اخذ پروانه اشتغال تخصصی ابطال می‌شود» و این درحالی است که در مصوبه ۵۶ نشست هیئت مقررات‌زدایی که در موضوع مجوزهای وزارت ورزش و جوانان تصمیم اتخاذ شده است، در آن اشاره‌ای به حذف مصاحبه علمی یا تخصصی از شرایط متقاضیان نشده و بررسی شرایط ذیل دریافت مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده از وزارت ورزش و جوانان نیز دیده می‌شود که قبولی در مصاحبه از شرایط و مدارک لازم ذکر شده است.

در یک رویکرد اصلاحی، پیشنهاد می‌شود به‌منظور جلوگیری از برخوردهای سلیقه‌ای، شرایط لازم که دربردارنده شرایط عمومی و تخصصی در درگاه ملی مجوزها در ذیل مشاوره ازدواج و خانواده و پروانه اشتغال تخصصی مشاوره روان‌شناسی است در چارچوب دستورالعمل‌های واحد و استاندارد اصلاح شوند. لذا پیشنهاد می‌شود مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب‌وکار، پس از مشورت با مراجع مجوزدهنده و کارشناسان غیروابسته پیش‌نویس استانداردسازی شرایط و ضوابط را برای دریافت مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده برای هیئت مقررات‌زدایی آماده نمایند.

۲-۳. ایجاد شفافیت در معیارها و ضوابط

شفاف‌سازی و رفع ابهام در معیارها و ضوابط تعیین شده برای دریافت مجوز در مشاوره ازدواج و خانواده، برخورد سلیقه‌ای را از میان برداشته و زمینه ورود متقاضیان جدید را فراهم می‌کند. برای مثال سازمان بهزیستی دارا بودن «تأییدیه صلاحیت اخلاق حرفه‌ای، شایستگی عمومی و توان نظارت بر فعالیت‌های تخصصی مرکز مشاوره توسط اساتید برون‌سازمانی با مدارک تحصیلی دکتری یا کارشناسی ارشد روان‌شناسی یا مشاور»، را در ذیل شرایط و مدارک لازم برای صدور مجوز برای مسئول فنی و همچنین موافقت اصولی با مرکز مشاوره ازدواج و خانواده اعلام نموده و مشخص

نیست که چند نفر، چه کسانی و... هستند که تأییدیه آنها مورد تصدیق سازمان بهزیستی است. چنین الزامی در ارتباط با شرایط و مدارک لازم برای صدور مجوز در سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره نیز وجود دارد. در شرایط و مدارک لازم «تأیید علمی و حرفه‌ای متقاضی به امضای سه نفر از روان‌شناسان و مشاوران» گنجانده شده، البته به نظر می‌رسد با حذف قبولی در مصاحبه از شرایط ذیل سازمان بهزیستی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره براساس مصوبات نشست ۵۹ و ۶۱ هیئت مقررات‌زدایی، این دو دستگاه تأییدیه اخلاقی، حرفه‌ای، علمی و... را جایگزین مصاحبه نموده‌اند که این شرایط با روح قوانین مرتبط با اجرای اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در تضاد قرار دارد، زیرا یکی از اهداف سیاستگذاران شفافیت در مجوزدهی برای مقابله با انحصار و برخورد سلیقه‌ای بوده و این شرایط در واقع راه ایجاد رانت، فساد، امضاهای طلایی و... را نه تنها نبسته، بلکه آن را به مسیر دیگری هدایت نموده که به نظر می‌رسد جایی برای نظارت وجود ندارد، زیرا اگر تا قبل از این حداقل جایگاه علمی و تخصصی و... افراد مصاحبه‌کننده مشخص بود با شرایط جدید به افرادی سپرده شده که هیچ اطلاعی از صلاحیت اخلاقی، حرفه‌ای، علمی و... آنها وجود ندارد. لذا ضرورت دارد شرایط و مدارک لازم به طور شفاف و مشخص اعلام شوند. بنابراین الزام به شفافیت از طریق اصلاح مصوبات هیئت مقررات‌زدایی باید انجام شود.

۳-۳. ارائه تعریف دقیق و مشخص از اصطلاحات و چارچوب فعالیت دفاتر و مراکز مشاوره ازدواج و خانواده

بررسی به عمل آمده در خصوص شرایط، مدارک لازم و... نشان می‌دهد که تعریف دقیق، مرز مشخص و مورد توافقی در ارتباط با «پروانه اشتغال»، «پروانه فعالیت»، «مسئول فنی»، «موافقت اصولی»، «مرکز تخصصی مشاوره»، «راهنمای خانواده و ازدواج» و... وجود ندارد. لذا بسیاری از مفاهیم اساسی و مهم که مرتبط با ارائه خدمات مشاوره و روان‌شناسی است، فاقد تعریف مشخص و روشنی هستند. این نقص منجر می‌شود مجریان براساس سلیقه خود عمل نمایند.

برای مثال براساس مصوبه ۵۹ نشست هیئت مقررات‌زدایی وزارت ورزش و جوانان مکلف شده است مجوز «راهنمای خانواده و ازدواج» به صورت برخط صادر نماید، اما اینکه قلمرو خدمات این راهنمایان تا کجاست مشخص نیست و تنها در تبصره ماده (۳۷)^۱ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت آمده است: «وزارت ورزش و جوانان موظف است با تأیید سازمان تبلیغات اسلامی مجوز مراکز فعال در امر انتخاب همسر را صادر نماید» و یا اینکه «پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده» با مجوزدهی سازمان بهزیستی چه تفاوتی با «مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده» با مجوزدهی وزارت ورزش و جوانان دارد، مشخص نگردیده است.

۳-۴. تعیین چارچوب مشخص و معین برای زیرساخت‌های ایجاد مراکز مشاوره ازدواج و خانواده

جستجو در میان مراجع اصلی و فعال در حوزه مجوزدهی به فعالیت مراکز مشاوره ازدواج و خانواده نشان می‌دهد سازمان بهزیستی با عنوان «پروانه فعالیت مرکز مشاوره ازدواج و خانواده» و وزارت ورزش و جوانان با عنوان «مرکز تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده»، دستگاه‌هایی هستند که متقاضیان باید از آنها برای فعالیت مراکز مشاوره ازدواج و

۱. سازمان تبلیغات اسلامی مکلف است به منظور ترویج و تسهیل در امر ازدواج، از طریق مؤسسات فرهنگی، مساجد و روحانیون و دیگر ظرفیت‌های مردمی به توسعه فرهنگ واسطه‌گری در امر انتخاب همسر، با محوریت و مشارکت خانواده‌ها و رعایت موازین قانونی و شرعی بپردازد.

خانواده مجوز فعالیت دریافت کنند. اما بررسی شرایط لازم برای صدور مجوز در ذیل راهنمای دریافت مجوزها نشان می‌دهد که شرایط ذکر شده در ذیل دو دستگاه فوق‌الذکر با یکدیگر متفاوت است درحالی که هدف از ایجاد هر دو مرکز یکی است.

در شرایط لازم برای صدور مجوز در ذیل سازمان بهزیستی علاوه بر ذکر شرایط لازم متقاضی (با ذکر داشتن موافقت اصولی که در مجوز دیگر سازمان بهزیستی، توضیح‌دهنده شرایط لازم متقاضی است) به شرایط لازم ساختمانی مرکز مشاوره به همراه استعلاماتی که دربردارنده شرایط ساختمانی و خصوصیات آن اشاره شده، اما در مقابل در ذیل راهنمای وزارت ورزش و جوانان تنها به شرایط متقاضی اشاره شده و شرایط ساختمانی و داشتن برخی از خصوصیات بنا اشاره‌ای نشده است.

۵-۳. تطابق شرایط صدور مجوز در درگاه ملی مجوزها و درگاه‌های تخصصی مراجع صدور مجوز

به‌منظور شفاف‌سازی و حذف موانع صدور مجوزها، هر مرجع صادرکننده مجوز باید شرایط و مدارک، زمان و هزینه صدور مجوز را عیناً مطابق با آنچه در درگاه ملی مجوزها ثبت شده، در درگاه تخصصی مجوزهای خود قرار دهد. رصد درگاه تخصصی سازمان‌های مرتبط با مجوزدهی مشاوره ازدواج و خانواده نشان می‌دهد که این تکلیف قانونی ازسوی مراجع (۱۴۰۱/۳/۷) هنوز اجرایی نشده است.

در جستجو در درگاه سازمان بهزیستی صفحه‌ای در مورد شرایط، مدارک لازم و... وجود ندارد. بررسی درگاه وزارت ورزش و جوانان نیز نشان می‌دهد که در سامانه الکترونیکی صدور مجوز مراکز تخصصی مشاوره ازدواج و تحکیم خانواده^۱ دسترسی به اطلاعاتی همچون شرایط، مدارک، زمان و هزینه صدور مجوز همانند آنچه در درگاه ملی مجوزها قرار داده شده وجود ندارد. افزون بر این در تارنمای سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره^۲ نیز دسترسی به راهنمای دریافت اطلاعاتی همچون شرایط، مدارک، زمان و هزینه صدور مجوز برای پروانه اشتغال تخصصی مشاوره روان‌شناسی همانند آنچه در درگاه ملی مجوزها قرار داده شده وجود ندارد. همچنین نگاهی به درگاه سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره نشان می‌دهد که سازمان برخلاف مصوبه نشست ۶۱ هیئت مقررات‌زدایی عمل می‌نماید و برای متقاضیان، مجوز مرکز مشاوره در حوزه‌های مختلف و خانواده صادر می‌نماید.^۳ درحالی که براساس این مصوبه «سازمان بهزیستی کشور به‌عنوان متولی سلامت اجتماعی، مرجع صدور مجوزهای انواع مراکز مشاوره تشخیص داده شده است».^۴ درنتیجه بنابر تکالیف قانونی، هر دستگاه صادرکننده مجوز کسب‌وکار، باید شرایط و مدارک، زمان و هزینه صدور مجوز کسب‌وکارهایش را عیناً مطابق آنچه در درگاه ملی مجوزها ثبت شده، در درگاه تخصصی مجوزهای خود قرار دهد.

– ضرورت نظارت پیشینی در کنار اعمال نظارت پسینی بر خدمات مشاوره‌ای خانواده و ازدواج

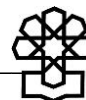
با توجه به اهمیت تشکیل و تحکیم خانواده در اسناد بالادستی و سایر سیاست‌ها، ارائه مجوز به فعالیت مشاوران و روان‌شناسان به‌خصوص در حیطه خانواده، تنها از سنخ کسب‌وکار نیست، بلکه علاوه بر ماهیت خصوصی دارای ماهیت

1. <https://moshaver.msy.gov.ir/>

2. <https://pcoiran.ir/membershipandlicensing/professionallicensing/>

3. <https://pcoiran.ir/membershipandlicensing/professionallicensingforcenters/>

4. <https://mojavez.ir/pages/deregulation>

عمومی نیز می‌باشد. لذا در فرایند اعطای مجوز مشاوره ازدواج و خانواده باید دقت بیشتری شود و نباید فراموش کرد که خانواده مهم‌ترین نهاد در جامعه برشمرده می‌شود. بنابراین مدد گرفتن از راهکارهایی همچون خدمات مشاوران و روان‌شناسان در راستای تشکیل و تحکیم نهاد خانواده می‌بایست با دقت بیشتری انجام گیرد.

بنابراین مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده جزئی از فعالیت‌ها در سطح ریسک بالا برشمرده می‌شوند. لذا در اتخاذ رویه‌هایی برای مجوزدهی به وجود نظارت پیشینی و نظارت پسینی بر خدمات مشاوره‌ای خانواده و ازدواج دارای اهمیت است. این درحالی است که در سیاست‌ها نیز آنچه موازی با سیاست‌های توصیه‌ای و حمایتی در استفاده از خدمات روان‌شناسان و مشاوران به‌خصوص در حیطه خانواده تأکید شده، سیاست‌هایی است که صریح و روشن مبنی بر سامان‌دهی و نظارت بر این فعالیت معطوف شده (جدول ۳)؛ زیرا قلمرو حوزه سامان‌دهی و نظارت به میزانی است که از سویی سبب اعتباربخشی به مراکز روان‌شناسی و مشاوره شده و از سوی دیگر، سبب فرهنگ‌سازی و تشویق و ترغیب خانواده‌ها به استفاده از خدمات روان‌شناسی و مشاوره‌ای در اختلافات خانوادگی می‌شود.

جدول ۳. مروری بر سیر تدوین و وضع سیاست‌های مرتبط بر سامان‌دهی و نظارت

عنوان	مرجع تصویب	متن سیاستی
آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۵۷) قانون برنامه سوم توسعه (تعیین وظایف مرکز ملی جوانان) (مصوب ۱۳۷۹/۹/۲)	هیئت وزیران	ماده (۴) بند «ح» - سامان‌دهی و نظارت بر مراکز خدمات مشاوره‌ای و اطلاع‌رسانی جوانان
قانون برنامه پنجم توسعه (مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵)	مجلس شورای اسلامی	ماده (۴۳) - سامان‌دهی و اعتباربخشی به مراکز مشاوره با آیین‌نامه هیئت وزیران
آیین‌نامه سامان‌دهی و اعتباربخشی مراکز مشاوره (مصوب ۱۳۹۱/۷/۲۳)	هیئت وزیران	محول شدن صدور مجوز مراکز مشاوره ازدواج و تحکیم خانواده به وزارت ورزش و جوانان و مراکز مشاوره اجتماعی به سازمان بهزیستی
سند مهندسی فرهنگی کشور (مصوب ۱۳۹۲/۳/۸)	شورای عالی انقلاب فرهنگی	راهبرد کلان سوم - اقدامات ملی: ۱۱. تدوین منشور مشاوره خانواده و توسعه کمی، ارتقای کیفی و اصلاح و سامان‌دهی و نظارت و پایش مراکز مشاوره و خانواده و خدمات اجتماعی مبتنی بر روش‌ها و فنون اسلامی مشاوره
سیاست‌های کلی خانواده (مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۳)	رهبر معظم انقلاب اسلامی	سامان‌دهی نظام مشاوره‌ای و آموزش قبل، حین و پس از تشکیل خانواده و تسهیل دسترسی به آن براساس مبانی اسلامی - ایرانی در جهت استحکام خانواده

هرچند که توسعه کمی مراکز مشاوره‌ای سبب تسهیل دسترسی به خدمات می‌شود، اما گنجانده شدن گزاره‌هایی همچون سامان‌دهی و نظارت در سیاست‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد که ارتقای بهره‌وری خدمات مشاوره‌ای و تعریف آن به صورت یک منظومه منسجم، کارآمد و اثربخش را در پی خواهد داشت. مهم‌ترین پیش‌نیاز اجرایی شدن رویکرد نظارت (پیشینی و پسینی)، شفافیت و تعیین دقیق مقررات و ضوابط مربوط به مجوزهاست. وجود هرگونه ابهام در تعیین ضوابط و مقررات و یا نقص در اطلاعات می‌تواند سبب عدم رعایت الزامات مورد تعهد متقاضی گردد.

همچنین ارائه مجوز به فعالیت مشاوران و روان‌شناسان تنها از سنخ کسب‌وکار نیست، لذا معیارهای طبقه‌بندی و نحوه نظارت پیشینی و پسینی نظارت حاکمیت بر کسب مجوز باید مشخص باشد، زیرا مشاوره‌ها طی زمان می‌تواند بر سلامت روانی و جسمی جامعه تأثیرگذار باشد، لذا نباید با سایر کسب‌وکارها در یک طبقه قرار گیرد.

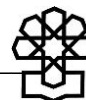
– سامان‌دهی فعالیت مراجع ذی‌صلاح در صدور مجوزهای مشاوره به‌خصوص مشاوره ازدواج و طلاق آنچه فراتر از استاندارد شرایط و ضوابط، ایجاد شفافیت در معیارها و ضوابط، گنجاندن تعریف دقیق و مشخص از اصطلاحات و... می‌بایست صورت گیرد، سامان‌دهی فعالیت مراجع ذی‌صلاح در صدور مجوزهای مشاوره به‌خصوص مشاوره ازدواج و طلاق است. زیرا تعدد مراجع مجوزدهی به فعالیت دفتر یا مراکز، موجب رویه‌های متعدد صدور مجوز و اتلاف وقت و هزینه برای متقاضیان شده است؛ لذا سامان‌دهی نظام روان‌شناسی و مشاوره‌ای می‌تواند بر انسجام‌بخشی و کارآمدی نظام مشاوره و روان‌شناسی در کشور بیفزاید، تا ضمن ایجاد تمرکز و هماهنگی بین دستگاه‌های مجوزدهنده و ناظر بین همه آنها انسجام و هم‌افزایی ایجاد نماید. در این زمینه اعلام وصول «طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره» (به شماره ثبت ۲۴۲)، در مجلس یازدهم تلاشی است که به‌منظور سامان‌دهی نظام روان‌شناسی و مشاوره‌ای صورت گرفته، هرچند که با مسکوت ماندن طرح ثمره‌ای را به دنبال نداشته است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

در گزارش حاضر با هدف بازنمایی چالش‌های مجوزدهی به خدمات مشاوره ازدواج و خانواده براساس مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و برطرف نمودن آنها، ابتدا تجربه دو دهه‌ای سیاست‌گذاری در ارتباط با مجوزدهی دستگاه‌های مرتبط با این حوزه براساس شرایط اختصاصی و عمومی افراد برای دریافت پروانه اشتغال و مجوز فعالیت براساس دستورالعمل‌های مراجع اصلی مرور شد. در بررسی شرایط صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده در مراجع اصلی، مشکلاتی همچون تعدد و تداخل وظایف دستگاه‌ها در مجوزدهی و نبود دستورالعمل واحد در صدور مجوز برای فعالیت مشاوران و روان‌شناسان شناسایی شد.

نتایج این مرور با توجه به چالش‌های ذکر شده در زمینه «شرایط لازم برای صدور مجوز مشاوره ازدواج و خانواده» نشان داد که مصوبات هیئت مقررات‌زدایی نیز نتوانسته چالش‌هایی همانند سامان‌دهی مراجع مجوزدهنده و استانداردسازی شرایط و ضوابط با توجه به ایجاد شفافیت، گنجاندن تعاریف دقیق و مشخص و... را رفع کند، لذا گزارش حاضر تلاش کرد به ارائه راهکارهایی برای رفع موانع در فرایند صدور مجوزهای مشاوره ازدواج و خانواده بپردازد.

اولین و مهم‌ترین گام برای اصلاح وضعیت موجود، استانداردسازی و یکسان‌سازی شرایط در کنار ایجاد شفافیت در معیارها و ضوابط است و همچنین تعریف مشخص و روشن در ارتباط با اصطلاحات و تعیین چارچوب معین برای زیرساخت‌های ایجاد مراکز مشاوره می‌تواند به حذف موانع صدور مجوزها و شفافیت عملکردی کمک نماید. افزون بر این با توجه به اهمیت و حساسیت موضوع خانواده و تشکیل و تحکیم آن باید ارائه مجوز به متقاضیان ضمن تلاش برای تسهیل صدور، با دقت بیشتری صورت گیرد. پس نظارت پیشینی باید در احراز مجوز مقدم بوده تا نظارت پسینی مؤثرتری حاصل گردد. در این میان دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار با مشورت با کارشناسان وزارت ورزش و جوانان، سازمان بهزیستی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره و کارشناسان غیروابسته می‌تواند پیشنهادهایی را برای هیئت مقررات‌زدایی ارائه داده و مبادرت به رفع موانع برای متقاضیان دریافت مجوز مشاوره ازدواج و خانواده نماید.

همچنین دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار می‌تواند با نظارت بر درگاه تخصصی مراجع مجوزدهنده به مشاوران و روان‌شناسان به منظور مطابقت دستورالعمل‌های آنها با مصوبات هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار بر رفع موانع فرایند دریافت مجوز متمرکز باشد.

اما آنچه در این میان دارای اهمیت است ایجاد تمرکز و هماهنگی میان مراجع مجوزدهنده است تا بتواند بر انسجام‌بخشی و کارآمدی نظام روان‌شناسی و مشاوره در کشور بیفزاید. هرچند که اعلام وصول «طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره» (به شماره ثبت ۲۴۲)، در مجلس یازدهم تلاشی برای سامان‌دهی نظام روان‌شناسی و مشاوره‌ای در مجلس شورای اسلامی است، اما این طرح نیز با مسکوت ماندن ثمره‌ای را به دنبال نداشته است.

منابع و مأخذ

۱. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، ۱۳۸۰/۱۰/۲۶.
۲. قانون تشکیل سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره، مصوب ۱۳۸۲/۲/۹.
۳. قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، مصوب ۱۳۹۴/۲/۲۰.
۴. قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، ۱۳۹۵/۱۱/۱۰.
۵. قانون برنامه ششم توسعه، مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴.
۶. قانون اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان، مصوب ۱۳۹۹/۶/۱۶.
۷. قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، مصوب ۱۴۰۰/۷/۲۴ کمیسیون مشترک مجلس شورای اسلامی.
۸. قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار، مصوب ۱۴۰۱/۲/۵.
۹. مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، اهداف، سیاست‌ها و وظایف و اساسنامه شورای عالی جوانان، مصوب ۱۳۷۱/۵/۶.
۱۰. دستورالعمل نحوه تشکیل و فعالیت مراکز مشاوره خانواده، مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۱ (قوه قضائیه).
۱۱. باجلان، اکرم. «بررسی سازوکارهای سیاستی ارائه خدمات روان‌شناسی و مشاوره در تحکیم نهاد خانواده»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، آبان‌ماه ۱۴۰۰، به شماره مسلسل ۱۷۸۵۲.
۱۲. بیگدلی، الیاس و دیگران. «فراهم‌آوری و ارزیابی اثربخشی دستنامه توانگرسازی مشاورین طلاق برپایه آسیب‌شناسی مشاوره‌های طلاق در سبزه‌درخواست‌کنندگان طلاق»، مشاوره و روان‌درمانی خانواده، سال دهم بهار و تابستان ۱۳۹۹، شماره ۱ (پیاپی ۲۹).
۱۳. شناسنامه مراکز مشاوره دارای مجوز از وزارت ورزش و جوانان، معاونت امور جوانان دفتر برنامه‌ریزی و توسعه اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۷.

14. <http://laws.behzisti.ir>

15. <https://mojavez.ir>

16. <https://mojavez.ir/pages/about-us>

17. <https://mojavez.ir/pages/deregulation>

18. <https://mojavez.ir/license/71281>

19. <https://mojavez.ir/license/59304>

20. <https://mojavez.ir/license/91311>

21. <https://mojavez.ir/license/91184>

22. <https://mojavez.ir/license/91264>

23. <https://mojavez.ir/license/95550>

24. <https://moshaver.msy.gov.ir>

25. <https://pcoiran.ir> (کمیسیون‌های تخصصی)

26. <https://pcoiran.ir/membershipandlicensing/professionallicensing>

27. <https://pcoiran.ir/membershipandlicensing/professionallicensingforcente>

28. <http://www.moshavernews.ir> (شرایط دریافت پروانه کار از سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره)

29. <https://www.23055.ir/terms/318>